

(Време, 17.09.2009)

Уз "Боже правде" и "Востани Србије" председник Републике Српске Рајко Кузмановић, њен премијер Милорад Додик и председник Србије Борис Тадић отворили су 8. септембра нову основну школу "Србија" на Палама, коју похађа око 670 ђака. Свечаности је присуствовало око 2000 грађана, међу којима и ученици и наставници школе. Нову школску зграду освештали су митрополит дабробосански Николај и владика Василије са свештенством.

За изградњу те школе средства су издвојили РС, влада Србије и општина Пале. Било је потребно нешто мање од године за реализацију тог заједничког пројекта који је уговорен раније, у оквиру Споразума о специјалним и паралелним односима између РС и Србије, који су Тадић и Коштуница потписали у Бања Луци септембра 2006. Споразум о специјалним односима СРЈ и РС су, 3. марта 2001. у Бања Луци потписали председници СРЈ и РС, Војислав Коштуница и Мирко Шаровић.

СИЛАЈЦИЋЕВ ДЕМАРШ: Бошњачки члан Председништва БиХ Харис Силајџић је сада тврдио да се ова ко зна која у низу (види оквир) посета председника Србије Тадића Републици Српској не може оправдати специјалним паралелним односима, јер члан Устава БиХ, који такве односе дозвољава, јасно каже да они морају да буду у складу са суверенитетом и територијалним интегритетом БиХ. И хрватски члан Председништва БиХ Жељко Комшић је тражио да се због те посете упути протестна нота Србији. Српски члан Председништва БиХ Небојша Радмановић је пак наглашавао да је посета председника Србије уредно најављена преко амбасаде Србије у БиХ и Министарства спољних послова БиХ, у складу с дипломатском праксом. Целокупну организацију ове посете спровео је Протокол Владе РС. Радмановић није желео да у дневни ред буде унета расправа о посети Бориса Тадића, Палама, али да је у Председништву БиХ прегласан.

Гранична полиција БиХ је у међувремену саопштила да је 7. септембра правовремено обавештена о посети Председника Србије и да је на ноту Амбасаде Србије у БиХ издала четири одобрења за уношење службеног оружја припадницима обезбеђења из Тадићеве пратње. Тиме је оповргнута изјава председавајућег председништва БиХ Жељка Комшића, који је тврдио да је група наоружаних припадника безбедносних

Представа "Смрт Дејтона" на школској приредби на Палама

Пише: Милан Милошевић
недеља, 20 септембар 2009 11:59

агенција Србије неовлашћено ушла на територију БиХ. Незадовољан одговором директора Граничне полиције БиХ Винка Думанчића, Комшић му је упутио ново писмо у коме пита како то да је у ноти Амбасаде Србије најављено да ће припадници обезбеђења унети у БиХ седам пиштоља, а издата су одобрења за четири...

И председник Србије Тадић је понављао да је његова посета БиХ и РС била званично најављена, да је био вољан да тог дана посети и Сарајево, али да тамо за то нису били заинтересовани. Тадић је подсетио и да је иначе разговарао с члановима Председништва БиХ Комшићем, у Либији на маргинама прославе 40 година либијске револуције, а са Силајџићем у Кини на Олимпијади. У изјави за "Политику" он понавља: "Нека ме позову, одмах ћу доћи. Позив до сада није стигао. Можда је разлог што Ратко Младић није у Хагу, или неко унутрашње питање БиХ..."

Додао је и то да можда неке и одговара да грађани Србије и Републике Српске, због снижавања нивоа односа Београда и Сарајева, прекину комуникацију, али да то није реално и да није могуће.

СУСРЕТИ, ВЕЗЕ: Дипломатски односи на амбасадорском нивоу између Београда и Сарајева успостављени су 15. јануара 2001. године. Србија има амбасаду у Сарајеву и генерални конзулат у Бања Луци, а БиХ амбасаду у Београду.

Сусрети званичника две земље су до сада били организовани и на ентитетском и на државном нивоу.

БиХ је један од најзначајнијих спољнотрговинских партнера Србије. Две земље су закључиле Споразум о слободној трговини 1. фебруара 2002. у Београду а већ током 2005. вредност робне размене износила је милијарду долара. Телеком Србије је на јавном тендеру децембра 2006. купио 65 одсто акција Телекома Српске, за 646 милиона евра.

Културна и просветна сарадња је интензивнија са Бања Луком. У Републици Српској гостује много професора, а бројне су културне манифестације на којима учествују музичари, фолклорне групе, ликовни уметници, песници, глумци и многе друге институције и појединци из области културе, али и на сарајевским културним

манifestацијама редовно је учешће уметника из Србије, бројни глумци из Србије наступају на БиХ позоришној, филмској и ТВ сцени. Југословенско драмско позориште и Атеље 212 имали су вишедневна гостовања у Сарајеву. Редовно је учешће позоришта из Београда и Ужица у Тузли.

И на тој школској приредби помињана је економија. Додик је рекао да постоје бројни пројекти који ће се радити у складу са Споразумом о специјалним паралелним везама, међу којима су и активности на формирању заједничког енергетског предузећа у сливу реке Дрине. Каже да је упућен позив и Влади Федерације БиХ да заједнички граде енергетске капацитете у сливу реке Дрине.

ПРОТЕКТОРАТ: Одласком у ту регију Борис Тадић није направио никакав преседан, а држао се Устава Србије из 2006. који у члану 13 каже: "Република Србија развија и унапређује односе Срба који живе у иностранству са матичном државом." У крајњој линији, присуствовао је отварању школе, а не ракетне базе. Случај је открио постојеће напетости у босанској компликованој мрежи власти и замор протекторатом.

У јавним изјавама политичара у БиХ види се незадовољство међународним гувернерима, па и отворено прижељкивање да им се што пре виде леђа. Кад је високи представник Валентин Инцко оценио да у ставовима председника Србије Тадића на Палама није било ништа антидејтонско и да су они били коректни, Комшић је 10. октобра рекао да "Инцко није позван да то коментарише": "Ма пустите Инцка. Није он надлежан да тумачи те ствари, нека ради свој посао. Посао му је да проводи Дејтонски споразум, а не да води спољну политику ове земље." Премијер Додик је крајем недеље рекао да високи представник нема никакво уставно ни законско право да наметне законе о Суду и Тужилаштву БиХ, да ни по Дејтонском споразуму ни по "бонским овлашћењима" нема право да наметне законе. Он "бонским овлашћењима" може да наметне решења из надлежности Савета министара и Председништва БиХ, али не и оне из надлежности Парламента БиХ. Каже да ће управо због тога РС тужити бившег високог представника Педија Ешдауна у Британији.

У БиХ високи представник је изнад закона, на врху пирамиде власти. Понекад га називају ОНР, што је скраћеница за његову канцеларију (Office of the High Representative). Он је овлашћен да тумачи споразум о имплементацији цивилног дела мировног уговора, над НАТО-ом нема ингеренције, а над њим ингеренције има само бог и, донекле, Веће за имплементацију мира, такозвани РС, које чини група од 55 земаља и међународних организација које спонзоришу и воде процес имплементације мира. Оно је својевремено проширило његов мандат. То су такозвана бонска овлашћења.

У интервјуу "Гласу Српске", професор вашингтонског Универзитета за националну одбрану и некадашњи специјалиста ЦИА за Балкан Стивен Мајер каже да спољна моћ у БиХ није у рукама међународне заједнице, већ у рукама неколико држава (САД, Велика Британија, Француска, Немачка), које су саме себе прогласиле спаситељима. Руси у Босни држе Боцан-Харченка, каријерног дипломату, који је раније био специјални представник руског МИП-а за Балкан.

ЕНТИТЕТИ, КАНТОНИ: У сенци високог представника Босна и Херцеговина има неколико нивоа власти: државни ниво, ентитете, кантоне, дистрикте, градове и општине.

Највећа моћ је у ентитетима Република Српска (РС) и Федерацији Босне и Херцеговине (ФБиХ). Куриозитета ради треба рећи да се конвертибилна марка штампа у две ентитетске серије, са идентичним решењем, али са различитим ликовима – на једној новчаници од 50 КМ је лик Јована Дучића, а на другој Мусе Ђазима Ђатића; на 100 КМ су Никола Шоп и Петар Кочић, који као да крије поглед од свог Давида Штрпца.

Трећи ниво власти у БиХ су кантони којих у Федерацији БиХ има десет, међу којима Херцеговачко-неретвански и Средњобосански имају специјалне системе, како би се очувала права свих народа. Град Брчко је засебна административна јединица – дистрикт.

По начину доношења одлука БиХ је компликована отприлике као СФРЈ, можда и као Швајцарска, формално конфедерација 26 кантона, која је временом постала федерација, а чија стабилност као мултинационалне државе почива на односима равноправних грађана, затим кантона као регионалних заједница, а тек на трећем месту су већинско-мањински односи. Нада Радушки из Института друштвених наука у Београду у чланку недавно цитираном у "Времену" констатује да су њеној стабилности у знатној мери допринеле и швајцарска неутралност и економска развијеност, али и пријатељска сарадња са суседима чији су језици доминантни језици њених грађана, а што није представљало препреку да Швајцарска изграђује сопствени идентитет.

Тамо је равнотежа немоћи дуго усавршавана и грађани су навикнути на њу; у БиХ, ако су донекле и умирене ратне страсти, порасле су сумње у то да ће неко нечија права

Представа "Смрт Дејтона" на школској приредби на Палама

Пише: Милан Милошевић
недеља, 20 септембар 2009 11:59

укинути.

Од 1996. године овлашћења влада оба ентитета се у односу на државни ниво знатно смањују. У последњим месецима из Републике Српске чују се изјаве против те ревизије Дејтона, уз понављање да РС неће никада пристати на губитак ентитетских права, поготово што тамо сматрају да је главна компликација сложеност Федерације БиХ, а РС мета притиска. И даље до Београда.

У РС се могу чути оцене да би укидање ентитетског гласања и евентуално укидање самих ентитета довело до дубоке кризе, а да би таква криза готово сигурно била узрок распада БиХ. Председник СДА Сулејман Тихић дао је недавно изјаву у којој каже да је немогуће укинути Републику Српску без воље њених политичких представника и да питање територијалне организације БиХ треба оставити за нека друга времена, а да је сада могуће постићи договор о усклађивању Устава БиХ са Европском конвенцијом о људским правима, а и о разрешењу питања надлежности између државе и ентитета. О томе је преговарала и такозвана "прудска тројка" састављена од бошњачких, хрватских и српских политичких лидера. Изгледа да Американци не гледају благонаклоно на те преговоре – бар један од њих, умешан у балканске послове, изјавио је да прудски договор представља сценарио за разлаз.

СРПСКО ИМЕ: Од прилике до прилике избијају ерупције спорења, често око осетљивих симболичких питања. Харис Силајџић је сада најавио да ће од Уставног суда БиХ тражити да оцени уставност назива основне школе "Србија". Он тврди да назив јавне установе по држави која је по њеном Уставу држава српског народа јасно ставља нагласак на српско својство те установе.

Да се школа на Палама зове "Србија" предложио је премијер Додик. Он, који је иначе рекао да ће "Србију" похађати деца свих вера и нација, одговорио је тврдо: "Нека Силајџић ради шта хоће, али школа 'Србија' ће остати! Каква имена носе неке зграде и цамије по Федерацији БиХ, па нама то не смета."

Наговештено је и да ће српски члан Председништва БиХ Радмановић покренути питање заштите виталног националног интереса и да ће се све завршити у парламенту РС. Источно Сарајево се, иначе, више не зове Српско Сарајево, зато што је одлуком Уставног суда БиХ тај назив проглашен неуставним и дискриминаторским према Бошњацима, Хрватима и осталим грађанима који нису српске националности. Судећи по

новинским извештајима, већина Срба сматра ту одлуку актом међународног притиска. У Источно Сарајево спадају делови предратних општина Ново Сарајево, Илиџа, Нови Град, Стари Град, Трново, Соколац и Пале, пре рата варошица од 7800 становника, а сада нешто веће место са четири факултета – Економским, Филозофским, Правним и Факултетом за физичку културу. Додик тврди да у Источном Сарајеву у овом тренутку инвестиције износе око 85 милиона конвертибилних марака (један евро вреди 1,956 конвертибилних марака, чија је банкарска скраћеница БАМ).

НАЈАВА ПРИТИСКА: Шири контекст те краткотрајне вербалне "школске" напетости на Палама можда открива наговештај да би Београд могао поново да постане мета притисака. У америчкој штампи се овог лета индикативно учестало појављују чланци с веома лошим прогнозама за Босну. "Њујорк тајмс" ових дана подсећа да је амерички потпредседник Џозеф Бајден пролетос обишао Балкан у свом "Ер форс 2", с циљем да скрене ослабелу пажњу на тај регион. У том контексту употребљен је израз којим новине описују како политичари обилазе мале провинцијске градове. Каже се да је дао лекцију босанском парламенту, опомињући да се не западне у старе обрасце и древне омазе. Са извесним жаљењем се констатује и да је Ричард Холбрук, који је говорио о растројеној међународној заједници у Босни, сада заузет у Авганистану и у нуклеаркама наоружаном Пакистану. У случају неуспеха у Авганистану, Пакистану и Ираку, што је извесно, та администрација би могла да се враћа у Босну, као на свој проверени терен, јер она Босну сматра својим успехом и монетом за компензације.

Под опасним насловом "Смрт Дејтона" Патрис Мекмехон и Џон Вестерн у магазину "Форин аферс", који би требало да одражава бар дилеме вашингтонских дипломата, пишу да је Босна и Херцеговина на ивици колапса, да би институционални проблеми у тој држави могли довести до нових подела и нових сукоба, да није сигурно да би се мир у БиХ дугорочно могао одржати, уколико се наставе постојећи трендови. Упозоравају да ће активности ка фрагментирању БиХ засигурно изазвати обнављање насиља, а да опасно искуство атентата на надвојводу Фердинанда из 1914. учи да оно што почне на Балкану, ретко ту и остане. То подсећање је вероватно до неке мере везано и за комеморативно подсећање на овде запостављену 95. годишњицу почетка Првог светског рата, али таква дајцест историја обично служи и за образложење неке политичке одлуке.

У тексту се подсећа на тортуру, спаљене куће и масовне гробнице које су обележиле троипогодишњи босански рат, за који се каже да је однео око 100.000 жртава, од којих су већина муслимани. Раније су у оваквим текстовима помињане много веће бројке жртава, а и сада се у лакшој штампи помиње како је у Босни било и 250.000 настрадалих.

Представа "Смрт Дејтона" на школској приредби на Палама

Пише: Милан Милошевић
недеља, 20 септембар 2009 11:59

Истраживачко-документациони центар из Сарајева, којим руководи Мирсад Токача, утврдио је, да је у БиХ укупно погинуло и нестало 97.207 лица: 57.523 војника и 39.684 цивила. Бошњаци чине 65,88, Срби 25,62, Хрвати 8,01 одсто од укупно 97.207 жртава рата у БиХ. Према попису из 1991. године, БиХ је имала 44 одсто Бошњака, 31 одсто Срба и 17 одсто Хрвата, док се шест одсто људи декларисало као Југославени, а два одсто као остали. Према подацима америчке агенције ЦИА, у БиХ је 2000. године живело 48 одсто Бошњака, 37,1 одсто Срба, 14,3 одсто Хрвата и 0,6 одсто осталих.

Аутори текста констатују да ангажман међународне заједнице, најамбициозније замишљен пројекат обнове у новијој историји, није дао жељене резултате и да локално становништво поново говори о могућности избијања новог рата.

"Њујорк тајмс", који цитира тај чланак, констатује да је у БиХ упумпано 14 милијарди долара помоћи, а да је у експерименту учествовало 17 различитих влада, 18 агенција УН-а и око 200 невладиних организација. У поређењу са највећим сличним подухватима, попут обнове Немачке и Јапана после Другог светског рата, у Босну је уложено неупоредиво више новца по глави становника. Истрагом, која је спроведена 1999. године, откривено је да је око милијарду долара тог новца једноставно нестало.

Признаје се да су институције додатно ослабљене и серијом грешака међународне заједнице, чији су "експерти" често долазили са мало знања, нарочито о историји и култури поднебља, али да су били снажно мотивисани огромним платама које нису покривали озбиљни планови рада.

Тврди се да су Дејтонским споразумом, ради заустављања рата, у уставно уређење БиХ уграђени компромисни механизми, који су, у каснијем следу догађаја, створили предуслове за постојеће поделе у БиХ, те да такав систем ствара основе за корупцију, онемогућава развој умерених политичких снага и гуши економски напредак...

Уз констатацију да је национално питање остало доминантно, док је економска ситуација све лошија, да Додик отворено прети отцепљењем РС од БиХ, да босански Хрвати траже више аутономије, а да Силајџић тражи централизацију, аутори текста упозоравају на могућност распада БиХ, после кога би настала мала и рањива државица босанских муслимана. Тиме би се, како кажу – а не лаје кера села ради него себе ради – супротно интересима Вашингтона и Брисела, исламском свету послала погрешна порука, а онда се у питање доводе кредибилитет ЕУ и НАТО-а и њихов досадашњи улог у изградњу БиХ...

Каже се да је за решење проблема у Босни потребан већи ангажман САД, именовање специјалног изасланика за Балкан и уједињење политика Вашингтона и Европске уније, која, опет, мора да одбаци досадашњу политику попуштања локалним лидерима и да дефинише јасне захтеве, који би отворили јасну европску перспективу БиХ...

Американци пишу да Брисел свој утицај мора усмерити и према Београду и Загребу, како би се, преко њих, политички представници Хрвата и Срба у БиХ натерали на већу кооперативност и конструктивност.

ОТПОР: Тај наговештај ревизије Дејтона наилази на отпор. Милорад Додик је ових дана поновио да БиХ не може у европске интеграције ако постоји протекторат, као што је канцеларија високог представника у БиХ; да међународни званичници девалвирају своје успехе у БиХ намећући антидејтонска решења; да БиХ треба да буде прихватљива за све и да све промене треба да се дешавају у складу с Дејтонским споразумом.

Као потписница и гарант Дејтонско-париског мировног споразума, Србија подржава Босну и Херцеговину као једну државу са два ентитета – Републиком Српском и Федерацијом БиХ, и три конститутивна народа – Србима, Бошњацима и Хрватима, и своје односе са Босном и Херцеговином развија у складу са дејтонским принципима и принципима добросуседства. То се понавља у свакој изјави српских политичара, а посебно после проглашења независности Косова, уз додатак да Србија уважавајући целовитост других држава штити своју угрожену целовитост. То је Тадић поновио и сада и нема разлога да од тога одступа. А притисак треба да очекује са две стране – с једне, тражиће од њега, ако већ и нису, да ломи руку босанским Србима да пристану на унитаризацију Босне, на шта ови пристати неће, и с друге стране да призна Косово, што су почели да наговештавају Марти Ахтисари и Србији ненаклоњени чланови Међународне кризне групе – и неки вашингтонски стаљинисти.